

Aantal adoptiekinderen afgenomen

Arno Sprangers, Arie Eilbracht en Han Nicolaas

De laatste jaren worden in Nederland minder kinderen geadopteerd dan begin deze eeuw. Tussen 2004 en 2008 is het aantal adoptiekinderen bijna gehalveerd. Vooral het aantal adoptiekinderen uit China is afgenomen.

1. Gewone adopties en stiefouderadopties

Terwijl adoptie in veel westerse landen al in de 19^e eeuw juridisch mogelijk was, werd adoptie in Nederland pas in 1956 wettelijk geregeld (Sprangers, De Jong en Van Zee, 2006). Daarvoor konden kinderen wel in een pleeggezin worden opgenomen, maar niet in juridische zin worden geadopteerd. De rechtspositie van pleegouders en pleegkinderen was hierdoor niet sterk: de biologische ouders konden het kind weer opeisen en de pleegouders hadden geen zorgplicht (Bronsema en Moors, 1992). Sinds 1956 kunnen pleegkinderen ook in familierechtelijke zin wettig kind worden van de pleegouders, zodat er sprake is van adoptie.

Adopties vallen uiteen in twee categorieën: 'gewone' adopties en stiefouderadopties. Bij een gewone adoptie is geen van de adoptieouders de biologische ouder van het te adopteren kind. Bij de in 1979 geïntroduceerde stiefouderadopties adopteert de (nieuwe) partner van één van de ouders het kind. De juridische band met de andere oorspronkelijke ouder wordt daarbij verbroken. In feite betreft het hier dus een vorm van adoptie door één persoon.

Sinds de invoering van de adoptiewet zijn in Nederland ongeveer 65 duizend kinderen geadopteerd. In verreweg de meeste gevallen – 55 duizend – betrof het een gewone adoptie. Dit artikel gaat in op deze 'gewone' adopties; stiefouderadopties blijven buiten beschouwing.

Strikt genomen kan het bij een adoptie om meerdere kinderen gaan. Waar in dit artikel om de leesbaarheid te vergroten over adopties wordt gesproken, gaat het om het aantal adoptiekinderen.

2. Nieuwe adoptiestatistiek op basis van de GBA

Tot op heden was de adoptiestatistiek van het Centraal Bureau voor de Statistiek in de eerste plaats gebaseerd op een enquête onder rechtbanken. Dat leverde problemen op, want niet alle adopties lopen via een Nederlandse rechtbank. Sinds 1998 kunnen buitenlandse kinderen in Nederland ook worden geadopteerd via het Haags Adoptieverdrag. Als Nederlandse ouders een kind adopteren uit een land dat dit verdrag heeft geratificeerd, wordt de in dat land uitgesproken adoptie volledig in Nederland erkend zonder tussenkomst van een Nederlandse rechtbank. Omdat China, sinds 1998 verreweg het belangrijkste herkomstland van adoptiekinderen, het Haags Adoptieverdrag in 2006 heeft geratificeerd, zullen naar verwachting uiteindelijk de meeste buitenlandse adopties buiten de Nederlandse rechtbanken om worden afgehandeld. De nieuwe adoptiestatistiek is daarom gebaseerd op gegevens van de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) en de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA). In dit artikel wordt op basis daar-

van een beeld geschetst van het jaarlijkse aantal geadopteerde kinderen sinds 1995, het jaar waarin de GBA werd ingevoerd.

In eerste instantie is per jaar van vestiging uitgegaan van de niet-Nederlandse kinderen die naar Nederland zijn gekomen met adoptie als migratiemotief. De gegevens over het migratiemotief zijn afkomstig van de IND. Aangezien de IND alleen van niet-Nederlanders het verblijfsdoel registreert en niet alle adoptiekinderen een niet-Nederlandse nationaliteit hebben, is vervolgens per jaar van vestiging vastgesteld voor hoeveel kinderen de datum van ingang van de familierechtelijke betrekking met beide ouders later lag dan de geboortedatum. Een kenmerk van een 'gewone' adoptie is immers dat de juridische band tussen ouders en kind pas na de geboorte is ontstaan.

Bij de laatste stap zijn nog enkele correcties uitgevoerd. Zo is het verkregen bestand met informatie over adoptiekinderen vergeleken met het bestand met migratiemotieven van de IND. Daarbij is gecorrigeerd voor kinderen die op grond van de GBA-gegevens als adoptiekind waren bestempeld maar met een ander motief, zoals asiel of gezinshereniging, zijn binnengekomen.

Adoptieprocedure

Adoptie van een buitenlands kind

De regels voor buitenlandse adopties zijn vastgelegd in de Wet opnemings Buitenlandse Kinderen ter Adoptie. De adoptieprocedure begint met het indienen van een aanvraag om beginseltoestemming te krijgen en in aanmerking te komen voor het adopteren van een buitenlands kind.

Aanvragers moeten aan verschillende voorwaarden voldoen. Zo mogen ze maximaal 41 jaar oud zijn, tenzij er bijzondere omstandigheden zijn. Verder zijn aspirant-adoptieouders verplicht voorbereidingsbijeenkomsten te volgen bij de Stichting Adoptievoorzieningen. Daarnaast moeten ze zich medisch laten keuren en de medische verklaring overleggen aan de raadsonderzoeker van de Kinderbescherming die een gezinsonderzoek uitvoert. Het ministerie van Justitie besluit uiteindelijk op basis van het advies van de Raad voor de Kinderbescherming tot het verlenen van een beginseltoestemming. De beginseltoestemming is vier jaar geldig en kan op verzoek, na een aanvullend gezinsonderzoek, voor vier jaar worden verlengd.

Zowel gehuwden als samenwonenden en individuele aanvragers kunnen in aanmerking komen om een kind te adopteren. Dit geldt sinds 1 januari 2009 ook voor paren van gelijk geslacht, maar voorwaarde is dan wel dat het land van herkomst adoptie door zulke paren toestaat. Is dit niet het geval, maar staat het land van herkomst adoptie door één persoon wel toe, dan kan één van partners het kind adopteren. Nadat de partners het kind minimaal één jaar gezamenlijk hebben verzorgd en opgevoed kan de partner van de adoptieouder het kind vervolgens ook adopteren,

Naast de regels en voorwaarden in Nederland hebben adoptieouders ook te maken met de regels van het land waaruit ze een kind willen adopteren. Zo moeten de autoriteiten in het land van herkomst ermee instemmen dat het kind het land verlaat. Daarnaast staan veel landen adoptie door één persoon niet toe en worden er vaak andere leeftijdsgrenzen gehanteerd dan de bovengrens van zes jaar die in Nederland geldt.

Nadat aspirant-adoptieouders een beginseltoestemming hebben verkregen, begint de bemiddelingsfase waarin contact tot stand komt met bevoegde instanties in het buitenland. In deze fase zoekt één van de vijf vergunninghouders die toestemming hebben tot bemiddelen van het ministerie van Justitie naar de meest geschikte ouders voor een kind dat voor adoptie in aanmerking komt. De bemiddeling kan volledig door een vergunninghouder worden uitgevoerd, maar aspirant-adoptieouders kunnen de basis voor een adoptie ook via een eigen contact in het buitenland leggen. In dat geval is er sprake van deelbemiddeling. De taak van de vergunninghouder is dan beperkt tot het onderzoeken van de zuiverheid en zorgvuldigheid van organisaties en personen die bij de adoptieprocedure betrokken zijn.

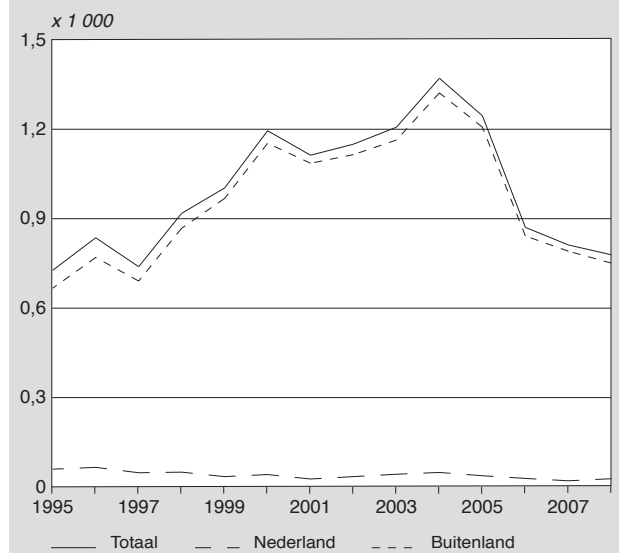
Adoptie van een Nederlands kind

Adoptie van een Nederlands kind is alleen mogelijk als het kind niets meer te verwachten heeft van de oorspronkelijke ouders. De rechter bepaalt of zij hun rol niet meer kunnen vervullen.

Daarnaast moeten zowel de ouders als het kind aan bepaalde voorwaarden voldoen. Zo moeten adoptieouders minimaal 18 jaar ouder zijn dan het kind en moet het kind op de dag van het verzoek minderjarig zijn. Verder kunnen aspirant-adoptieouders een Nederlands kind alleen adopteren wanneer zij minimaal drie jaar samenleven en zij het kind minimaal een jaar verzorgen en opvoeden.

Bronnen: Rijksoverheid.nl en Stichting Adoptievoorzieningen.

1. Aantal buitenlandse en Nederlandse adoptiekinderen

Bron: CBS.

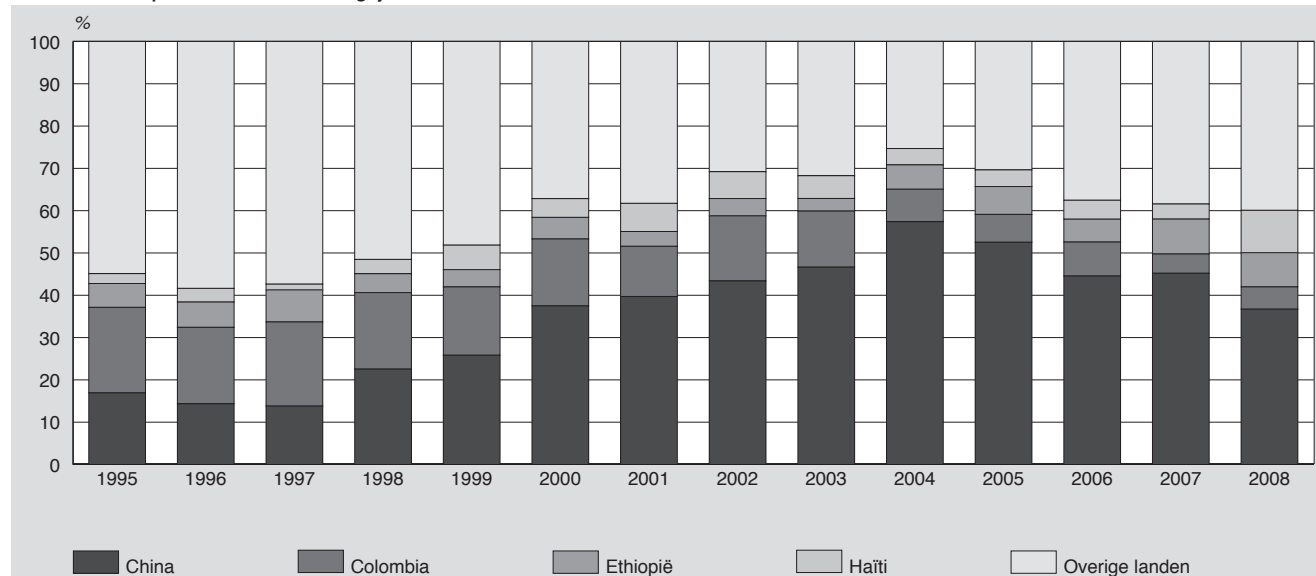
3. Vooral Chinese kinderen

In 1995 werden in Nederland ruim 700 kinderen geadopteerd. In de daaropvolgende jaren steeg het aantal adoptiekinderen, tot 1370 in 2004. Daarna nam hun aantal af. In 2008 was het aantal adopties met 780 weer terug op het niveau van halverwege de jaren negentig van de vorige eeuw.

Vrijwel alle in Nederland geadopteerde kinderen komen uit het buitenland. In 2008 werden 30 kinderen geadopteerd die in Nederland waren geboren (grafiek 1).

Van 1995 tot en met 1997 was Colombia het belangrijkste herkomstland van adoptiekinderen. In 1998 nam China deze positie over. In het recordjaar 2004 werden ongeveer 800 Chinese kinderen geadopteerd; daarmee was bijna 60 procent van de buitenlandse adoptiekinderen van Chinese afkomst (grafiek 2). De adoptie van Chinese kinderen hangt samen met het Chinese één-kindbeleid, dat voorschrijft dat ouders in principe slechts één kind mogen hebben. Dit

2. Aandeel adoptiekinderen uit de belangrijkste herkomstlanden

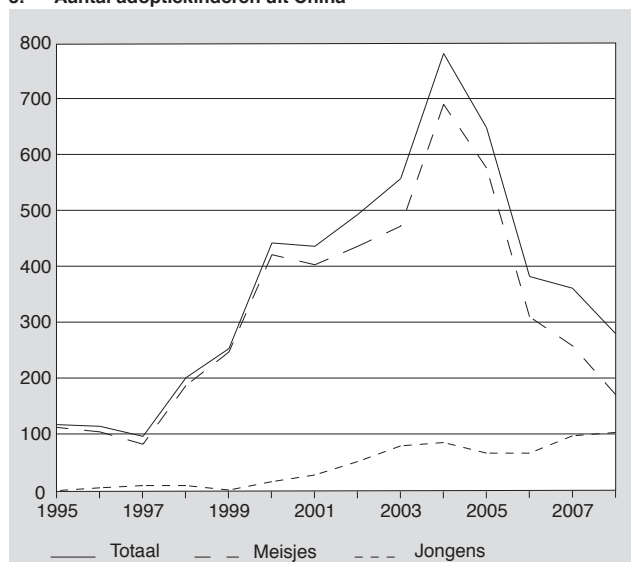

beleid kent diverse uitzonderingen. Gezinnen op het platteland mogen bijvoorbeeld twee kinderen hebben als het eerste kind een meisje is. Het één-kindbeleid heeft onder meer gedwongen abortus en sterilisatie tot gevolg gehad. Omdat Chinese ouders veelal de voorkeur geven aan een zoon boven een dochter, werden pasgeboren meisjes vaak te vondeling gelegd. De meerderheid van de kinderen in Chinese kindertehuizen bestaat daardoor uit meisjes. Hierdoor was tot een paar jaar geleden het aantal geadopteerde meisjes vele malen groter dan het aantal geadopteerde jongens.

Sinds 2004 daalt het aantal adoptiekinderen uit China (grafiek 3). Deze afname hangt samen met de relatief gunstige economische ontwikkeling in China en de toename van het aantal adoptieverzoeken uit andere landen. Ook worden steeds meer Chinese kinderen in het eigen land geadopteerd. Daarnaast kan de daling van het aantal verzoeken tot verkrijging van een beginseltoestemming, van ruim 3 duizend in 2005 en 2006 naar minder dan duizend in 2008, een rol spelen.

De daling van het aantal Chinese adoptiekinderen doet zich alleen voor bij meisjes. Het aantal jongetjes is nog licht gestegen, waardoor hun aandeel onder Chinese adoptiekinderen is toegenomen van 5 procent in 2000 naar 38 procent in 2008.

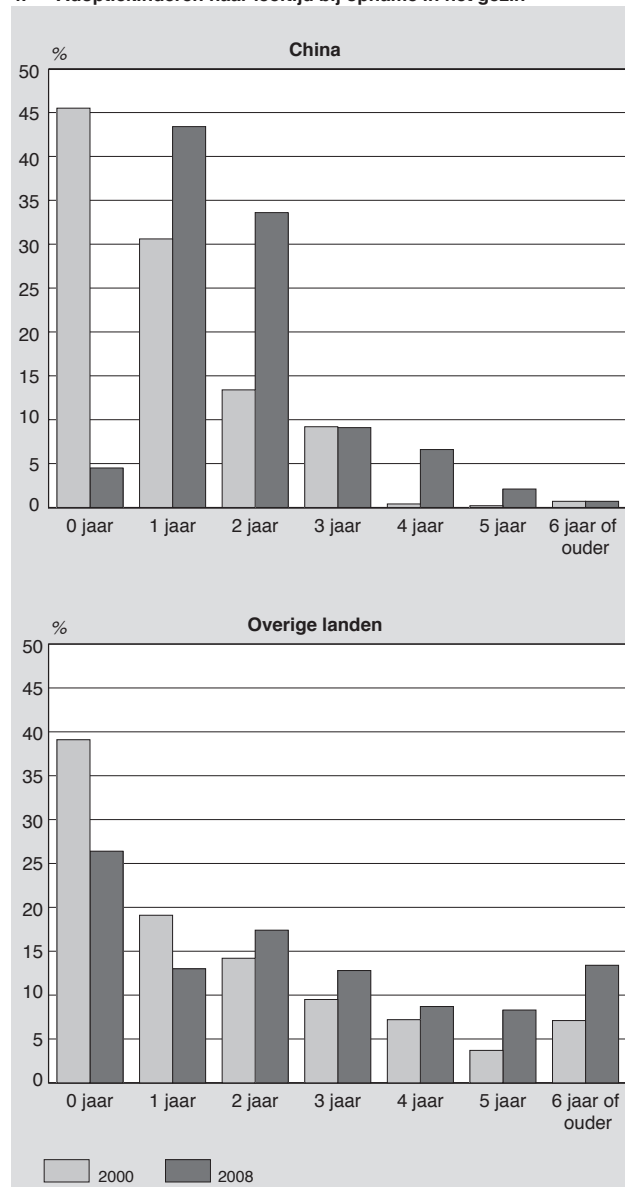
3. Aantal adoptiekinderen uit China

Bron: CBS.

In 2008 was bijna één op de vijf adoptiekinderen nul jaar op het moment van opname in het adoptiegezin, ofwel de datum van inschrijving in de GBA. Dit is beduidend minder dan rond de eeuwwisseling, toen ruim vier op de tien adoptiekinderen nog geen jaar waren. Deze verschuiving is vooral toe te schrijven aan een verandering in de leeftijdsverdeling van adoptiekinderen uit China. Van de Chinese kinderen die in 2000 naar Nederland kwamen was bijna de helft nul jaar; in 2008 ging het om nog geen 5 procent. (grafiek 4). Deze afname hangt mogelijk samen met de gewijzigde adoptiepraktijk in China en met het grotere aandeel zogenoemde *special needs*-kinderen, die een beperking hebben en daardoor wellicht langer in een kindertehuis verblijven. Na het uitbreken van de SARS-epidemie in 2003 werden kinderen uit China bovendien met vertraging in Nederlandse gezinnen opgenomen.

4. Adoptiekinderen naar leeftijd bij opname in het gezin

Literatuur

Bronsema, H. en H. Moors, 1992, Adoptie in Nederland. Demos 8 (10). NIDI, Den Haag.

Ministerie van Justitie, 2009, Adoptie. Trends en cijfers. Statistisch overzicht interlandelijke adoptie over de jaren 2004 tot en met 2008.

Sprangers, A.H., J. de Jong en M. van Zee, 2006, Halve eeuw adopties in Nederland. Demos 22 (10).

Informatie over de adoptieprocedure:
Rijksoverheid.nl: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/adoptie>.
Stichting Adoptievoorzieningen: <http://www.adoptie.nl>.

Aantallen adopties naar land van geboorte: <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/veiligheid-recht/cijfers/extra/map-pingworld-2-adoptie.htm>.